

Polasaí Bí Cineálta 2026/2027

1. Bí Cineálta: Nósanna Imeachta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'iar-bhunscoileanna – Cúlra agus achoimre

2. Iompraíocht Bhulaíochta – Caibidil 2 Bí Cineálta

3. Polasaí Bí Cineálta - Gaelcholáiste Mhaigh Nuad

- > Mír A: Forbairt/athbhreithniú ar ár bpolasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi
- > Mír B: Iompraíocht bhulaíochta a Chosc
- > Mír C: Ag dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta
- > Mír D: Maoirseacht

4. Aguisíní

- > Aguisín B: Polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do Scoláirí
- > Aguisín C: Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta
- X > Aguisín D: Treoir maidir leis an Uasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a Sholáthar
- X > Aguisín E: Athbhreithniú ar an bPolasaí Bí Cineálta
- X > Aguisín F: Fógra faoi athbhreithniú bliantúil an Bhoird Bainistíochta ar Pholasaí Bí Cineálta na scoile
- > Aguisín G: Forléargas ar Ghnásanna an Pholasaí Bí Cineálta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi.

1. Bí Cineálta: Nósanna Imeachta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iarbhunscoileanna

Cúlra agus achoimre:

- > Is cur chuige oideachais uile é Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht chun bulaíocht a chosc agus dul i ngleic léi i scoileanna. Tá 61 beart in Cineáltas a bhfuil sé mar aidhm acu cuidiú linn go léir oibriú le chéile i dtreo sochaí Éireannach atá ionchuimsitheach agus saor ó bhulaíocht de gach cineál, ar sochaí í inar féidir lenár leanaí agus lenár ndaoine óga go léir mothú sona agus sábháilte inár scoileanna.
- > Foilsíodh gnásanna Bí Cineálta chun bulaíocht a chosc agus dul i ngleic léi do bhunscoileanna agus d'iarbhunscoileanna ar an 19 Meitheamh 2024. Tagann na gnásanna seo in ionad na ngnásanna frithbhulaíochta do bhunscoileanna agus d'iarbhunscoileanna 2013 agus tiocfaidh ceanglais na ngnásanna sin i bhfeidhm ón 1 Meán Fómhair 2025.
- > Tháinig na gnásanna seo ar an bhfód mar thoradh ar athbhreithniú ar ghnásanna frithbhulaíochta do bhunscoileanna agus d'iarbhunscoileanna 2013 agus ar fhorfheidhmiú Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht a foilsíodh i mí na Nollag 2022.
- > Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le pobal uile na scoile chun a bpolasaí Bí Cineálta a fhorbairt. Ní mór don pholasaí straitéisí coisctheacha a úsáidtear a liostú lena náirítear iad sin a úsáidtear go háirithe chun iompraíocht chibearbhulaíochta, iompraíocht bulaíochta homafóbaí agus trasfhóbaí, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach a chosc, de réir mar is cuí.
- > Ní mór do scoileanna liosta a dhéanamh de straitéisí tacaíochta sonracha do dhaoine aonair a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt acu, iad siúd a fheiceann an iompraíocht bhulaíochta agus iad siúd a léiríonn iompraíocht bhulaíochta.
- > Ní mór gach eachtra iompraíochta bulaíochta a thaifeadadh.
- > Éilítear ar phríomhoide na scoile uasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar ag gach gnáthchruinniú den Bhord Bainistíochta.
- > Ní mór athbhreithniú a dhéanamh ar pholasaí Bí Cineálta na scoile i gcomhpháirtíocht le pobal uile na scoile uair sa bhliain féilire agus níos luaithe ná sin má tharlaíonn eachtra tromchúiseach agus má chinneann an Bord Bainistíochta go bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach.
- > Soláthraíonn na gnásanna leasaithe treo agus treoir do scoileanna maidir leis na bearta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc.
- > Tá gnásanna Bí Cineálta bunaithe ar chur chuige atá dírithe ar chearta an linbh agus tacaíonn siad le cur chuige i gcomhar, áit a n-oibríonn baill uile phobal na scoile le chéile chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Tá uasdátú déanta ar na gnásanna chun bulaíocht maidir le féiniúlacht inscne, cibearbhulaíocht, bulaíocht chiníoch, agus ciapadh gnéasach a chur san áireamh. Tacaíonn siad le scoileanna chun straitéisí soiléire a fhorbairt chun na hiompraíochtaí bulaíochta sin a chosc agus dul i ngleic leo.
- > Tiocfaidh na nósanna imeachta athbhreithnithe i bhfeidhm ó thús scoilbhliain 2025/2026. Soláthraíonn Ciorclán 0055/2024 sonraí na n-athruithe agus na tacaíochtaí forbartha gairmiúla a chuirfear ar fáil, chun tacú le rannpháirtíocht, comhoibriú agus foghlaim ghairmiúil ceannairí scoile agus foirne scoile, de réir mar a fheidhmíonn siad é.

2. Iompraíocht Bhulaíochta – Caibidil 2 Bí Cineálta

2.1 Sainmhiniú ar iompraíocht bhulaíochta mar atá léirithe in Cinealtás: Plean Gníomhíochta ar an mBulaíocht

Bunmhíniú ar Iompraíocht Bhulaíochta:

Iompar spriocdhírthe a dhéanann dochar, ar líne nó as líne, is ea bulaíocht. D'fhéadfadh sé gur dochar fisiciúil, sóisialta agus/nó mothúchánach a bheadh i gceist. Leanann iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh thar thréimhse ama agus bíonn neamhchothroime cumhachta i gceist ann sa chaidreamh idir beirt nó idir grúpaí daoine sa tsochaí.

Mar thoradh ar bhlianta fada de thaighde idirnáisiúnta, leagtar amach sa bhunmhíniú thuas critéir shoiléire chun cabhrú le pobail scoile bulaíocht i measc scoláirí a chosc, a aithint i gceart agus dul i ngleic léi. Mar sin féin, is minic a bhíonn eachtraí bulaíochta líomhnaithe casta agus ní mór iad a bhreithniú cás ar chás. Tá mórán modhanna éagsúla ina léirítear iompraíocht bhulaíochta agus ina measc sin tá bulaíocht fhisiciúil, bulaíocht ó bhéal agus bulaíocht a bhaineann le caidreamh agus is féidir léi tarlú ar líne nó as líne. Is iomaí cuspóir éagsúil atá le hiompraíocht bhulaíochta freisin agus is féidir iad sin a thuiscint ar an leibhéal aonair (mar shampla, ag iarraidh a bheith ceannasach, stádas, díoltas) agus/nó ar leibhéal na sochaí (mar shampla, bulaíocht bunaithe ar fhéiniúlacht amhail bulaíocht chiníoch, mhíchumais, ghnéasaíoch nó LADTA+) Is minic a bhíonn tionchar láidir ag meonta, iompraíochtaí, nósanna imeachta agus dinimic chumhachta atá fréamhaithe go domhain inár sochaí ar iompar bulaíochta inár sochaí.

Déantar cur síos breise ar phríomhghnéithe an mhínithe thíos:

> **Iompraíocht spriocdhírthe:** Iompraíocht a léirítear d'aon ghnó, nach n-iarrtar agus a dhéanann dochar do dhaoine eile is ea bulaíocht, agus nuair is eol don scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige nó aici go bhféachann nó go bhféachfaidh an leanbh nó an duine óg a fhulaingíonn an iompraíocht ar an iompraíocht mar iompraíocht dhíobhálach. Ní iompraíocht thimpisteach ná mheargánta atá sa bhulaíocht. D'fhéadfadh sé gur dochar fisiciúil a bheadh i gceist (mar shampla, díobháil phearsanta, damáiste do mhaoín nó cailleadh maoine) dochar sóisialta (mar shampla, cúlú, uaigneas, eisiámh) agus/nó dochar mothúchánach (mar shampla, lagmheas, dúlagar, imní) agus d'fhéadfadh sé tionchar diúltach atá tromchúiseach agus fadtéarmach a bheith aige ar an scoláire a fhulaingíonn an iompraíocht bhulaíochta. Má cheapann an scoláire nó an duine óg atá ag fulaingt na hiompraíochta go bhfuil an dochar leantach fíor ach nach bhfuil sé ar intinn ag an scoláire dochar a dhéanamh, ní hionann é sin agus bulaíocht ach tá sé tábhachtach fós féin go rachfaí i ngleic leis faoi chód iompair na scoile.

> **Iompraíocht leantach:** Patrún iompraíochta atá córasach agus a leantar ar aghaidh leis thar thréimhse ama is ea bulaíocht. Ní mheastar gurb ionann eachtraí aonair as líne ina léirítear iompraíocht dhiúltach d'aon ghnó agus a bhfuil neamhchothroime cumhachta i gceist leo agus bulaíocht ach fós féin ní mór dul i ngleic leo sin faoi chód iompair na scoile. D'fhéadfadh sé, dá bhrí sin, go measfaí gurb ionann agus bulaíocht teachtaireacht/íomhá/físeán amháin a phostáil ar líne nuair is ródhócha go ndéanfar í/é a athphostáil nó a roinnt le daoine eile.

> **Neamhchothroime cumhachta:** In eachtraí bulaíochta, bíonn sé deacair ar an scoláire atá ag fulaingt na bulaíochta é féin nó í féin a chosaint de bhrí go bhfuil mí-úsáid á baint as neamhchothroime cumhachta, bíodh an neamhchothroime cumhachta sin fíor nó braithe. D'fhéadfadh an neamhchothroime cumhachta sin é féin a léiriú trí dhifríochtaí a bhaineann le méid, neart, aois, cumas, cumhacht an phiarghrúpa, stádas

eacnamaíochta, stádas sóisialta, reiligiún, cine, bunús eitneach lena náirítear a bheith mar bhall de phobal an Lucht Siúil agus/nó de phobal na Romach, gnéaschlaonadh, cúinsí teaghlaigh, inscne, féiniúlacht inscne, léiriú inscne, taithí ar an gcóras cúraim, míchumas nó a bheith ag fáil oideachas speisialta. In eachtraí a bhaineann le bulaíocht ar líne (nó cibearbhulaíocht) d'fhéadfadh sé go mbainfeadh an neamhchothroime cumhachta le hanaithnideacht ar líne, inniúlacht theicniúil, seilbh ar fhaisnéis/íomhánna/fhíseáin, agus gan an scoláire ar a bhfuil an iompraíocht dírithe a bheith ábalta ábhar gránna ar líne a bhaint nó éalú ón mbulaíocht.

2.2 Iompraíocht nach iompraíocht bhulaíochta í

Ní hionann eachtra aon uaire d'iompraíocht dhiúltach in aghaidh scoláire eile agus iompraíocht bhulaíochta. Mar sin féin, is féidir teachtaireachtaí goilliúnacha a phostáiltear ar na meáin shóisialta a mheas mar iompraíocht bhulaíochta mar go bhféadfadh pobal níos leithne iad a fheiceáil agus gur mó an seans go ndéanfar iad a roinnt go minic agus mar sin gur iompraíocht leantach atá iontu. Ní mheastar go bhfuil iompraíocht bhulaíochta i gceist nuair a tharlaíonn easaontas idir scoláirí nó nuair nach bhfuil scoláirí ag iarraidh a bheith ina gcairde ag duine nó fanacht mar chairde ag duine mura ndéantar iarrachtaí leantacha d'aon turas duine a chiapadh, a fhágáil ar lár nó fuath don duine a chruthú i measc daoine eile lena náirítear grúpaí cairdis a ionramháil in aon turas. D'fhéadfadh sé go mbeadh deacrachtaí le cumarsáid shóisialta ag roinnt scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu agus go gcuirfidís a gcuid riachtanas in iúl le hiompraíochtaí a d'fhéadfadh iad féin nó daoine eile a ghortú. Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara nach in aon turas a léirítear na hiompraíochtaí sin agus nach bhfuil siad pleanáilte ach, i gcúinsí áirithe, gur freagairt uathfheidhmeach iad, nach féidir leo a smachtú. Ní iompraíocht thimpisteach ná meargánta atá sa bhulaíocht. Má mheasann an scoláire a bhfuil an dochar á fhulaingt aige nó aici go bhfuil fíordhochar á dhéanamh dó nó di ach nach bhfuil sé i gceist ag an scoláire eile dochar a dhéanamh, ní hionann é sin agus bulaíocht. Is féidir leis na hiompraíochtaí sin a bheith coscrach. Déantar foráil do straitéisí chun dul i ngleic le hiompraíocht mhíchúil laistigh de Chód Iompraíochta na Scoile.

2.3 Iompraíocht choiriúil

I gcásanna áirithe, féadfar iompraíocht bhulaíochta a mheas mar iompraíocht choiriúil agus d'fhéadfadh feidhm a bheith le hiarmhairtí dlí. Is é 12 bhliain aois na freagrachta coiriúla in Éirinn. D'fhéadfadh roinnt den iompraíocht ar líne a bheith mídhleathach agus ní mór go mbeadh a f hios ag scoláirí go mbaineann impleachtaí forleathana le hábhar míchúil nó dochrach a phostáil ar líne. I gcásanna a bhaineann le híomhánna dlúthphearsanta, leis an Acht um Chiapadh, Cumarsáid Dhochrach agus Cionta Gaolmhara, 2020 ar a dtugtar Dlí Coco freisin, déantar coir as íomhánna dlúthphearsanta a roinnt gan toiliú agus déantar coir freisin as bagairt a dhéanamh na híomhánna sin a roinnt. Má tá foréigean fisiciúil nó bagairt foréigin i gceist le hiompraíocht bhulaíochta, d'fhéadfaí a mheas gur ionsaí atá inti. Má tá leithcheal nó fuathchaint i gceist le hiompraíocht bhulaíochta a dhíríonn ar an scoláire agus atá bunaithe ar chine, reiligiún, eitneacht, claonadh gnéis nó bunaithe ar an scoláire a bheith mar bhall de phobal an Lucht Siúil, d'fhéadfaí é sin a mheas mar choir fuatha faoin Acht um Thoirmeasc ar Ghríosú chun Fuatha, 1989/11, agus d'fhéadfaí cúiseanna coiriúla a chur ina leith siúd a bhíonn páirteach in iompraíocht den chineál sin. Má tá ciapadh gnéasach nó ionsaí gnéis i gceist leis an iompraíocht bhulaíochta, d'fhéadfaí é sin a mheas mar iompraíocht choiriúil. Is é an Garda Síochána an túdarás cuí chun iompraíocht choiriúil líomhnaithe a fhiosrú.

2.4 Nuair atá iompraíocht bhulaíochta ina hábhar imní maidir le cosaint leanaí

In Alt 10 den Acht um Thús Áite do Leanaí, 2015 leagtar dualgas reachtúil ar scoileanna a chinntiú, a oiread agus is féidir, mar “sholáthraí seirbhíse ábhartha” go bhfuil gach leanbh atá ag freastal ar an scoil saor ó dhíobháil fad atá sé nó sí ag freastal ar an scoil nó seachas sin ag glacadh páirte i ngníomhaíochtaí scoile.

Is Daoine atá faoi Shainordú iad múinteoirí atá cláraithe leis an gComhairle Mhúinteoireachta faoin Acht um Thús Áite do Leanaí. Tá dualgas dlíthiúil orthu faoin Acht dochar do leanaí a shroicheann nó a sháraíonn tairseach shainithe a thuairisciú do Tusla, agus chomh maith leis sin cúnamh a thabhairt do Tusla, má iarrtar é, maidir le hábhar imní atá mar ábhar do thuairisc faoi shainordú a mheas. Mura sroicheann an tábhar imní an tairseach do thuairisciú faoi shainordú, ach más dóigh le múinteoir go bhfuil ábhar imní réasúnach ann faoi leas nó faoi chosaint linbh, ba cheart tuairisc a dhéanamh do Tusla faoin Treoir Náisiúnta maidir le Tús Áite do Leanaí. Baineann an Treoir Náisiúnta maidir le Tús Áite do Leanaí le gach duine. Ní mór do gach ball foirne agus oibrí deonach i scoil ábhair imní réasúnacha a thuairisciú do Tusla.

Foráiltear sna Nósanna Imeachta um Chosaint Leanaí do Bhunscoileanna agus lar bhunscoileanna (Arna leasú in 2023), gur cheart do gach ball foirne ábhair imní réasúnacha a thuairisciú don Teagmhálaí Ainmnithe, a ghlacfaidh le comhairle agus/nó a dhéanfaidh na hábhair imní a thuairisciú do Tusla. Más múinteoir cláraithe an ball foirne agus má tá an t-ábhar imní ag an tairseach ag a gcaithfear tuairisc faoi shainordú a dhéanamh nó os a cionn, cuirfidh an múinteoir cláraithe agus an Teagmhálaí Ainmnithe in éineacht ar aghaidh an t-ábhar imní chuig Tusla. Féach Caibidil 5 de na nósanna Imeachta um Chosaint Leanaí do Bhunscoileanna agus larbhunscoileanna (athbhreithnithe 2023).

San Acht um Thús Áite do Leanaí sainmhínítear dochar mar ionsaí, drochíde, faillí nó míúsáid ghnéis agus clúdaíonn sé eachtraí aonair agus eachtraí iomadúla. Sroichtear tairseach an dochair nuair a mheasann an duine faoi shainordú go rabhthas nó go bhfuiltear ag cur as go mór do shláinte, forbairt nó leas linbh nó gur dócha go gcuirfear as dóibh.

Is é an doiciméad Treoir Náisiúnta maidir le Tús Áite do Leanaí 2017 an treoir uileghabhálach maidir le cumhdach leanaí. Foráiltear sa Treoir go bhféadfadh sé, i gcás eachtraí tromchúiseacha bulaíochta nuair a mheastar go bhféadfadh an iompraíocht a bheith ina hiompraíocht mhíúsáide, go gcaithfí atreorú a dhéanamh chuig Tusla nó chuig an nGarda Síochána de réir mar is cuí.

Go hiondúil, is féidir dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta gan rannpháirtíocht Tusla. Mar sin féin, d'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta a bheith ina hábhar imní maidir le cosaint leanaí nuair atá dochar suntasach fisiciúil i gceist léi, nó nuair a thagann sí chun a bheith ina fadhb leantach agus thromchúiseach agus nuair nach raibh na bearta a rinneadh chun dul i ngleic léi go héifeachtach.

Nuair atá cinneadh á dhéanamh faoin uair ba cheart an iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú do Tusla ba cheart na tosca seo a leanas a chur san áireamh:

- > an tionchar ar an leanbh
- > gníomh cosantach/cuí déanta ag na tuismitheoirí
- > gníomh cosantach/cuí déanta ag an scoil
- > rannpháirtíocht an linbh/an teaghlaigh le seirbhísí tacaíochta amhail SNSO

Má tá amhras ann an bhfuil nó nach bhfuil iompraíocht bhulaíochta ina hábhar imní maidir le cosaint leanaí ba cheart do scoileanna teagmháil a dhéanamh le roinn oibre sóisialta Tusla chun comhairle a fháil. Cuirfidh sé sin ar chumas an oibrí shóisialta iniúchadh a dhéanamh ar an gcás le foireann na scoile agus comhairle a thabhairt faoin mbealach ab fhearr dul ar aghaidh. Tá sonraí teagmhála do Tusla san áireamh sa Treoir Acmhainní a théann leis na nósanna imeachta seo. Cliceáil anseo chun tuilleadh eolais a fháil maidir le Nósanna Imeachta na Roinne maidir le Cosaint leanaí do Bhunscoileanna agus d'larbhunscoileanna¹². Nósanna Imeachta um Chosaint Leanaí do Bhunscoileanna agus d'larbhunscoileanna.

2.5 An chaoi a dtarlaíonn iompraíocht bhulaíochta

Is iomaí cruth a d'fhéadfadh a bheith ar iompraíocht bhulaíochta, agus is féidir leo tarlú ar leithligh nó in éineacht le chéile. D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith san áireamh san iompraíocht ach níl an liosta uileghabhálach.

Iompraíocht bhulaíochta díreach:

Iompraíocht bhulaíochta fisiciúl:

> San áireamh sa bhulaíocht fhisiciúil, tá scoláirí a bhrú, a shoncáil, a chiceáil, a phriocadh agus cor coise a chur iontu. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh drochionsaí fisiciúil tarlú léi. Cé gur minic a bhíonn “troideanna pleidhcíochta” ar siúl ag scoláirí, uaireanta is féidir iad sin a úsáid chun ciapadh fisiciúil nó bualadh pianmhar a cheilt.

> Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta a bheith dírithe ar mhaoín phearsanta. Mar thoradh air sin d'fhéadfaí damáiste a dhéanamh d'éadach, fón póca nó gléasanna eile, leabhair scoile nó ábhar foghlama eile nó cur isteach ar thaisceadán nó ar rothar an scoláire. D'fhéadfadh sé go ndéanfaí a bhfuil istigh i málaí scoile agus i mboscaí pionsailí a scaipeadh ar an urlár. D'fhéadfaí earraí pearsanta a mhilleadh, a bhriseadh, a ghoid nó a chur i bhfolach. Iompraíocht bhulaíochta ó bhéal:

> Ba cheart glaoch ainmneacha ar bhonn leanúnach atá dírithe ar scoláire agus a ghortaíonn, a mhaslaíonn nó a náiríonn an scoláire a mheas mar chineál iompraíochta bhulaíochta. Is minic a thagraíonn iompraíocht bhulaíochta den chineál sin do chuma fhisiciúil, mar shampla méid, nó éadaigh atá á gcaitheamh nó féiniúlacht ghnéis. D'fhéadfaí tagairt freisin do chanúint, tréithe glóir atá uathúil, cumas acadúil, cine nó bunús eitneach.

Iompraíocht bhulaíochta i scríbhinn:

> San áireamh in iompraíocht bhulaíochta i scríbhinn tá ráitis mhaslacha a scríobh faoin scoláire in áiteanna poiblí, nótaí faoin scoláire nó líníochtaí den scoláire a chur timpeall.

Sracadh:

> D'fhéadfadh sracadh a bheith i gceist le hiompraíocht bhulaíochta. Bíonn sracadh i gceist nuair a fhaightear rud éigin le lámh láidir nó le bagairt. Iompraíocht bhulaíochta indíreach: Eisiamh: > Tarlaíonn iompraíocht bhulaíochta eisiata nuair a dhéanann scoláire nó scoláirí scoláire eile a aonrú, a eisiamh nó neamhaird a thabhairt air/uirthi in aon turas ar bhonn leanúnach.

Iompraíocht bhulaíochta indíreach:

Eisiamh:

> Tarlaíonn iompraíocht bhulaíochta eisiata nuair a dhéanann scoláire nó scoláirí scoláire eile a aonrú, a eisiamh nó neamhaird a thabhairt air/uirthi in aon turas ar bhonn leanúnach.

Caidrimh:

> Tarlaíonn iompraíocht bhulaíochta caidrimh nuair a dhiúltaítear ar bhonn leanúnach d'iarrachtaí a dhéanann scoláire bualadh le piaraí agus caidreamh a bhunú leo nó nuair a bhaintear de na hiarrachtaí sin. I measc na gcineálacha coitianta tá ceannas: “Déan é seo nó ní bheidh mé cairdiúil leat níos mó”; grúpa scoláirí ag teacht le chéile in aghaidh scoláire amháin, gothaí neamhbhriathartha, cúlchaint mhailíseach, ráflaí a scaipeadh faoi scoláire; an “chluas bodhar” a thabhairt do scoláire agus grúpaí cairdis a ionramháil in aon turas ionas nach dtaitneoidh duine éigin leis an ngrúpa.

Iompraíocht bhulaíochta ar líne:

Déantar iompraíocht bhulaíochta ar líne (cibearbhulaíocht) trí fheidhm a bhaint as teicneolaíochtaí faisnéise agus cumarsáide amhail téacsanna nó teachtaireachtaí díreacha/meandracha, ardáin na meán sóisialta, ríomhphost, aipeanna, suíomhanna cluichíochta digiteacha, consóil chluichíochta, seomraí comhrá agus teicneolaíochtaí eile ar líne. D'fhéadfadh siad seo a leanas a bheith san áireamh sa chineál sin iompraíochta bulaíochta:

- > teachtaireachtaí nó íomhánna gránna, maslacha, tarcaisneacha agus/nó bagracha a sheoladh nó a roinnt le teachtaireachtaí téacs, ríomhphost, teachtaireachtaí díreacha nó suíomhanna gréasáin nó aipeanna eile
- > eolas a mheastar a bheith pearsanta, príobháideach agus íogair a phostáil gan chead
- > próifílí bréagacha a chruthú ar líonra sóisialta agus/nó a bheith páirteach iontu chun scoláirí eile a phearsanú agus/nó a náiriú
- > rochtain scoláire ar ghrúpaí comhrá ar líne, ar chuntais nó ar chluiche ar líne a eisiamh nó a bhac in aon turas. Cé go mb'fhéidir nár phostáil scoláire teachtaireacht ar líne ach uair amháin, d'fhéadfaí é sin a mheas mar iompraíocht bhulaíochta mar go bhféadfadh grúpa níos leithne féachaint uirthi i gcás go bhfuil sé i gceist go ndéanfaí í a roinnt nó gur dócha go ndéanfar í a roinnt go minic agus ar an gcaoi sin go bhfuil sí leanúnach. De bhrí go mbaintear feidhm as teicneolaíocht sa bhulaíocht ar líne chun dul i mbun iompraíochta bhulaíochta agus nach dteastaíonn teagmháil aghaidh ar aghaidh chun é sin a dhéanamh, d'fhéadfadh sé tarlú ag am ar bith. Is féidir mórán cineálacha iompraíochtaí bulaíochta a éascú trí bhulaíocht ar líne. I mórán cásanna, d'fhéadfadh baint a bheith ag an mbulaíocht ar líne le heispéireas "as líne" le duine a bhfuil aithne ag an scoláire air/uirthi. D'fhéadfadh cineálacha teacht i dtír gnéasach a bheith i gceist leis sin lena náirítear, comhéigean gnéis agus íomhánna dlúthphearsanta a roinnt gan chead ach gan a bheith teoranta dóibh sin. Cion coiriúil is ea íomhánna a roinnt nó bagairt iad a roinnt gan toiliú.

2.6 An áit ar féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú

Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú in áit ar bith, ar líne nó as líne agus ag am ar bith, ach is mó seans go dtarlóidh iompraíocht bhulaíochta ag áiteanna agus amanna ar leith. D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith san áireamh san iompraíocht ach níl an liosta uileghabhálach:

Laistigh den Scoil

Is féidir le timpeallachtaí fisiciúla tionchar suntasach a imirt ar chaidreamh sóisialta i measc scoláirí agus is féidir leo tionchar a imirt ar chumas fhoireann na scoile bulaíocht a chosc agus dul i ngleic léi. Tá ról fíorthábhachtach ag timpeallachtaí scoile atá deadheartha maidir le hiompraíocht bhulaíochta a chosc agus ionchuimsitheacht, caidreamh dearfach agus timpeallacht foghlama atá slán agus tacúil a chur chun cinn.

Clós na scoile: Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú i gclós na scoile. Is féidir le tailte scoile a bhfuil codanna díobh folaithe nó doiléir timpeallacht a sholáthar inar mó seans go dtarlóidh bulaíocht. Soláthraíonn mórán de na cluichí a imrítear i gclós na scoile deiseanna d'iompraíocht bhulaíochta de bhrí gur cluichí fisiciúla iad. D'fhéadfadh troid fhisiciúil tarlú mar thoradh ar spochadh leanúnach agus i roinnt cásanna d'fhéadfadh sé gur chosúil gurbh é/í an scoláire atá ag fulaingt na hiompraíochta bulaíochta atá ag tosú na troda agus é/í ag léiriú a c(h)uid frustrachais.

Sa seomra ranga: Is féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú sa rang. D'fhéadfadh sé tarlú go cáiréiseach trí shracfhéachaintí, féachaint, sciotaíl nó d'fhéadfadh sé a bheith níos oscailte, amhail imeaglú fisiciúil ná aonrú d'aon turas. D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú freisin idir tréimhsi ranga nuair a bhogann an múinteoir nó na scoláirí.

Limistéir eile: d'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú i limistéir eile freisin amhail leithris, pasáistí,

seomraí cótaí, ionaid taisceadán, seomraí feistis, cithfholcadáin, halla gleacaíochta, ceaintín agus halla tionóil.

Lasmuigh den Scoil

Níltear ag súil go rachaidh scoil i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta a tharlaíonn nuair nach bhfuil scoláirí faoi chúram na scoile ná nuair nach bhfuil an scoil freagrach astu. Mar sin féin, i gcás go bhfuil tionchar ag an iompraíocht bhulaíochta sin sa scoil, tá iallach ar scoileanna tacú leis na scoláirí atá i gceist. I gcás go leanann an iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh sa scoil ba cheart do scoileanna déileáil léi i gcomhréir le polasaí Bí Cineálta. (Féach Cuid 6.2 de na nósanna imeachta seo).

Ag teacht chuig an scoil agus ag filleadh abhaile: D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú sa limistéar díreach lasmuigh den scoil sna siopaí áitiúla nó sa cheantar áitiúil i gcoitinne. D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú ag stad an bhus nó ar an turas chuig an scoil nó ar ais nuair atá na scoláirí ag siúl, ag rothaíocht nó ar bhusanna scoile. D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta tarlú freisin i gclubanna agus i ngrúpaí eagraithe taobh amuigh den scoil amhail clubanna spóirt. D'fhéadfadh iompraíocht bhulaíochta ar líne (Cibearbhulaíocht), in éineacht le hiompraíocht bhulaíochta de chineálacha eile, dochar suntasach a dhéanamh agus tionchar buan a imirt ar scoláirí a fhulaingíonn iompraíocht den chineál sin. Ciallaíonn rochtain ar theicneolaíocht gur féidir le hiompraíocht bhulaíochta tarlú ag am ar bith, agus nach bhfuil teach cónaí an scoláire ina áit shábháilte a thuilleadh. De bharr chineál na dteicneolaíochtaí sin, is féidir le lucht féachana mór ábhar digiteach a roinnt agus a fheiceáil láithreach nach mór agus tá sé beagnach dodhéanta an t-ábhar a scríosadh go buan.

2.7 Cineálacha iompraíochta bulaíochta

Tá mórán cineálacha éagsúla d'iompraíocht bhulaíochta ann. D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith san áireamh san iompraíocht ach níl an liosta uileghabhálach:

- > iompraíocht bhulaíochta i leith duine atá faoi mhíchumas: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall ar mhíchumas nó ar riachtanas breise a shamhlaítear a bheith ag an duine sin nó atá ag an duine sin
- > bulaíocht ar dhuine ardchumais: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall ar ardchumas acadúil nó buanna as cuimse an scoláire sin
- > iompraíocht bhulaíochta i leith duine mar gheall ar fhéiniúlacht inscne: iompraíocht nó teanga a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall ar fhéiniúlacht inscne a shamhlaítear a bheith ag an duine sin nó atá ag an duine sin
- > iompraíocht bhulaíochta homafóbach/trasfhóbach (LADTA+): iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall go samhlaítear go bhfuil nó go bhfuil an duine sin mar bhall den phobal LADTA+
- > bulaíocht ar dhuine mar gheall ar a c(h)uma fhisiciúil: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall ar an gcuma fhisiciúil atá air nó uirthi. D'fhéadfadh sé go mbeifí ag magadh faoi scoláirí a bhfuil “cuma dhifriúil” orthu nó go ndéanfaí iad a cháineadh mar gheall ar chruth, méid nó cuma a c(h)oirp
- > bulaíocht chiníoch: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall ar a c(h)ine nó bunús eitneach lena náirítear a bheith mar bhall de phobal an Lucht Siúil nó na Romach. Tugtar sainmhíniú ar chiníochas sa Phlean Gníomhaíochta Náisiúnta i gcoinne an Chiníochais mar “chineál forlámhais a léiríonn é féin trí na dinimicí cumhachta sin atá i láthair i socruithe, cleachtais, beartais agus noirm chultúrtha struchtúracha agus institiúideacha, a bhfuil sé d'éifeacht acu daoine aonair nó grúpaí a eisiáimh nó a idirdhealú, bunaithe ar chine, dath, sliocht, nó ar bhunús eitneach”
- > bulaíocht bhochtaineachta: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist léi go ndéanfaí scoláire a náiriú de bharr

easpa acmhainní

> iompraíocht bhulaíochta i leith duine mar gheall ar fhéiniúlacht reiligiúnach: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist go ndéanfaidh sí dochar do scoláire mar gheall ar fhéiniúlacht reiligiúnach atá aige/aici

> bulaíocht ghnéasaíoch: iompraíocht nó caint a bhfuil sé i gceist léi go ndéanfaí dochar do scoláire bunaithe ar ghnéas an scoláire, ag buaná an steiréitíopa go bhfuil scoláire nó grúpa scoláirí ar chéim níos ísle mar gheall ar an ngnéas

> ciapadh gnéasach: cineál ar bith teagmhála ó bhéal, neamhbhriathartha nó fisiciúil de chineál gnéasach nach bhfuiltear á hiarraidh nó iompraíocht eile bunaithe ar ghnéas a bhfuil tionchar aici ar dhínit an scoláire.

3. Polasaí Bí Cineálta – Gaelcholáiste Mhaigh Nuad

Polasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi

Ghlac Bord Bainistíochta **Ghaelcholáiste Mhaigh Nuad** an polasaí seo a leanas chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Comhlíonann an polasaí seo go hiomlán ceanglais Bí Cineálta: Gnásanna chun iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna 2024. Aithníonn an Bord Bainistíochta go gcuireann iompraíocht bhulaíochta as do chearta an linbh mar a leagtar amach i gCoinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh. Tá freagracht orainn go léir, mar phobal scoile, oibriú le chéile chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi agus chun déileáil leis an tionchar diúltach a bhíonn ag iompraíocht bhulaíochta.

Táimid tiomanta do chinntiú go gcoinnítear gach scoláire a fhreastalaíonn ar ár scoil saor ó dhíobháil agus go bhfuil folláine ár scoláirí chun tosaigh i ngach rud atá á dhéanamh againn. Aithnímid an tionchar diúltach a d'fhéadfadh a bheith ag iompraíocht bhulaíochta ar shaol ár scoláirí agus táimid tiomanta go hiomlán d'iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Deimhnímid go ndéanfaimid, i gcomhréir lenár n-oibleagáidí faoi reachtaíocht chomhionannais, gach beart atá indéanta de réir réasúin chun ciapadh scoláirí nó baill foirne a chosc ar aon cheann de na naoi bhforas a shonraítear: inscne, stádas sibhialta, stádas clainne, claonadh gnéasach, reiligiún, aois, míchumas, cine agus a bheith mar bhall den Lucht Siúil.

Sainmhíniú ar an mbulaíocht

Tugtar sainmhíniú ar an mbulaíocht in *Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht agus Bí Cineálta: Gnásanna chun iompraíocht bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna* mar iompraíocht spriocdhírthe, ar líne nó as líne a dhéanann dochar. D'fhéadfadh an dochar a dhéantar a bheith fisiciúil, sóisialta agus/nó mothúchánach. Leanann iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh thar thréimhse ama agus bíonn neamhchothroime cumhachta i gceist ann sa chaidreamh idir beirt nó grúpaí daoine sa tsochaí. Tugtar an sainmhíniú mionsonraithe i gCaibidil 2 de ghnásanna Bí Cineálta. Ní mór do gach scoil polasaí Bí Cineálta a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm ina leagtar amach conas a chuireann pobal na scoile cosc ar iompraíocht bhulaíochta agus conas a théann sé i ngleic léi. Déantar foráil i gCód Iompraíochta na scoile do straitéisí chun déileáil le hiompraíocht mhíchuí nach iompraíocht bhulaíochta í.

Mír A: Forbairt/athbhreithniú ar ár bpolasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi

Mír B: Iompraíocht bhulaíochta a Chosc

Mír C: Ag dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta

Mír D: Maoirseacht

Mír A: Forbairt/athbhreithniú ar ár bpolasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi

Tugadh deis do gach ball dár bpobal scoile ionchur a bheith acu i bhforbairt/athbhreithniú an pholasaí seo.

	Dáta an Chomhairliúcháin	Modh comhairliúcháin

Foireann na Scoile	Meán Fómhair 2026	Cruinniú foirne - Tús na bliana Ceistneoir
Scoláirí	Meán Fómhair 2026	Comhairle na Scoláirí Ceistneoir chuig scoláirí uilig
Tuismitheoirí	Meán Fómhair 2026	Ceistneoir
Bord Bainistíochta	Meán Fómhair 2026	Comhairliúcháin leis an mBord Bainistíochta
An dáta ar faomhadh an polasaí don chéad uair: Meán Fómhair 2025		
An dáta is déanaí a ndearnadh athbhreithniú ar an bpolasaí: Meán Fómhair 2026		

Mír B: Iompraíocht bhulaíochta a Chosc

Leagtar amach sa mhír seo na straitéisí coiscitheacha a úsáidfídh an scoil. Ina measc sin tá straitéisí atá dírithe go sonrach ar iompraíocht bhulaíochta ar líne a chosc, iompraíocht bhulaíochta homafóbach agus trasfhóbach, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach de réir mar is cuí. (Féach Caibidil 5 de ghnásanna Bí Cineálta).

Straitéisí Coiscitheacha

Cultúr agus Timpeallacht:

- Cultúr agus timpeallacht scoile atá dearfach agus ionchuimsitheach, áit go mothaíonn scoláirí go bhfuil siad sábháilte, nasctha agus go bhfuil tacaíocht ar fáil, a chruthú agus a chothú.
- Cinnte a dhéanamh go bhfuil an caidreamh idir gach ball de phobal na scoile bunaithe ar mheas, chúram, ionracas agus mhuinín, tríd cumarsáid oscailte a chothú, agus gach iarracht déanta scoláirí a spreagadh chun eachtraí iompraíochta bulaíochta a nochtadh agus a phlé le duine fásta iontaofa.
- Ionchais soiléire ó thaobh iompar de a bhunú agus iad a chur i bhfeidhm i gcónaí.
- Beidh fógraí frithbhulaíochta crochta timpeall na scoile, agus beidh an polasaí Bí Cineálta, atá sothuighthe do scoláirí feiceálach, chomh maith le múrphictiúir, saothair ealaíne agus comharthaíocht cúnamh, chun luachanna na scoile, amhail comhionannas, éagsúlacht, ionchuimsitheach agus meas, a chur chun cinn.
- Spásanna fisiciúla sábháilte a chruthú sa scoil.
- Seomra na gCéadfaí a chur ar fáil do scoláirí.
- Meascán de ghníomhaíochtaí eagraithe a chur ar fáil le linn amanna sosa, m.sh. club fichille, club códú, spás ciúin, srl.

Curaclam (Teagasc agus Foghlaim)

- Comhoibriú, comhbhá agus meas a chur chun cinn tríd obair ghrúpa agus obair i bpiaraí.
- Cuir ar chumas scoláirí caidrimh measúil agus sláintiúil a chruthú, a chothú agus a choinneáil leo féin, agus le daoine eile, tríd an curaclam OSPS. Foghlaimoidh scoláirí faoi bhulaíocht agus na héifeachtaí a bhaineann léi, agus conas dul i ngleic léi, sa chúrsa seo chomh maith.
- Tuiscint éagsúlacht a chothú tríd caidreamh agus gnéasacht an duine a mhúineadh mar chuid den chúrsa OCG.
- Diriú ar idirspiléachas daoine i bpobail agus ag na leibhéil náisiúnta agus idirnáisiúnta, chomh maith le foghlaim faoi chultúr agus stair an Lucht Siúil sa chúrsa OSSP. Foghlaimoidh scoláirí faoi stádas clainne agus daoine gan dídean le linn an chúrsa seo chomh maith.
- Feasacht ar chiníochas agus ar chóilíneachas a mhúscailt sa chúrsa Staire, a thabharfaidh tuiscint do scoláirí ar na bunhcúiseanna a bhaineann le claontacht agus réamhchlaontacht.
- Scileanna sóisialta agus mothúcháinach a fhorbairt sa chúrsa OSPS agus Folláine.
- Seachtain Cineáltais, Seachtain Seas an Fód agus Seachtain Sláinte agus Folláine a éascú sa scoil gach bliain.
- Conradh ranga cruthaithe ag gach rang a fhorbraíonn meas ar a chéile.
- Córas meantóireachta a chur ar fáil idir scoláirí na hIdirbhliana agus scoláirí Bliain a hAon chun an t-aistriú ón mbunscoil go dtí an meánscoil a dhéanamh níos éasca.

Polasaí agus Pleanáil

- Traenáil a chur ar fáil d'fhoireann na scoile faoi conas dul i ngleic le bulaíocht, m.sh. traenáil ó NEPS.
- Foireann na scoile a spreagadh chun páirt a ghlacadh i gcúrsaí oiriúnacha um Foghlaim Ghairmiúil Múinteoirí, maidir le hiompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi, le héagsúlacht agus le hionchuimsitheacht.
- Déanfar athbhreithniú bliaintiúil ar an bpolasaí Bí Cineálta, agus déanfar cinnte go bhfuil an leagan suas chun dáta in úsáid.
- Bunófar nósanna imeachta soiléire chun bulaíocht a aithint agus chun dul i ngleic léi.
- Forbraíodh an Polasaí Úsáide Inghlachta (Idirlíon) chun monatóireacht a dhéanamh ar úsáid na teicneolaíochta sa scoil, agus mar sin, déanfar gach iarracht cibearbhulaíocht a chosc.
- Leanfar agus cloífear le polasaithe, cleachtais agus gníomhaíochtaí, cosúil leis an gCód Iompair, an Polasaí agus Nósanna Imeachta um Chosaint Leanaí, an Polasaí Bí Cineálta, an Polasaí um Riachtanais Breise Oideachasúil, an Polasaí um Chás Éigeandála agus an Polasaí Fón Póca sa scoil, chomh maith leis na polasaithe OSPS, OCG agus Folláine sa scoil. Baineann na polasaithe seo leis an mbulaíocht and déanfar gach iarracht iad a chleachtadh chun í a chosc agus chun dul i ngleic léi.
- Forbrófar guth an scoláire sa scoil tríd Comhairle na Scoláirí, agus ó lá go lá sna ranganna agus ar na pasáistí.
- Tríd cur chuige na scoile i leith na bulaíochta; í a chosc agus dul i ngleic léi, beidh an scoil aireach ar scoláirí le riachtanais breise oideachais (RBO) nó scoláirí atá faoi mhíchumas. Leanfar na polasaithe cuí agus tabharfar gach tacaíocht do na scoláirí seo. Déanfar é seo tríd timpeallacht ionchuimsitheach a chothú sa scoil, forbairt a dhéanamh ar scileanna sóisialta, a bheith aireach ar an aistriú ón mbunscoil go dtí an meánscoil, agus tríd cultúr measúil agus tacúil a chothú sa scoil.

Caidreamh agus Comhpháirtíochtaí

- Forbrófar tuiscint faoi na cúiseanna atá le bulaíocht agus an tionchar atá aici tríd tionscnaimh feasachta atá aoisoiriunach, lena n-áirítear iad siúd a théann i ngleic le cairdeas a stiúradh, bulaíocht bunaithe ar fhéiniúlacht, bulaíocht chiníoch, bulaíocht homafóbach/trasfhóbach, gnéasachas agus ciapadh gnéasach.
- Tacófar le rannpháirtíocht ghníomhach scoláirí i saol na scoile.
- Tacófar le rannpháirtíocht ghníomhach tuismitheoirí i saol na scoile, lena n-áirítear iad siúd a bhféadfadh sé a bheith deacair nó dúshlánach dóibh dul i mbun plé leis an scoil de bhrí nach bhfuil eolas acu ar an gcóras oideachais nó de bharr bacainní teanga nó cultúrtha. Cuirfear an córas dréimire in iúl agus i bhfeidhm, ionas go bhfuil tuiscint soiléir ag tuismitheoirí faoi cé leis ar féidir leo dul i dteagmháil (múinteoir ranga>ceann bliana>príomhoide tánaisteach>príomhoide), ach go mothaíonn siad compórdach dul i dteagmháil le haon bhall den fhoireann scoile.
- Reáchtálfar ceardlanna/seimineáir do scoláirí, foirne scoile agus tuismitheoirí chun feasacht ar thionchar na bulaíochta a mhúscailt, m.sh. le NEPS, Webwise, srl.
- Tacófar le gníomhaíochtaí a fhorbraíonn comhbhá, meas agus teacht aniar, m.sh. Seachtain Cineáltais nó cineáltas timpeall na scoile a aithint le nótaí maithe, srl.
- Éascófar an córas meantóireachta idir scoláirí na hIdirbhliana agus scoláirí Bliain a hAon chun tacaíocht a chur ar fáil dóibh siúd atá ag aistriú ón mbunscoil go dtí an meánscoil.
- Óstálfar díospóireachtaí sa chlub díospóireachta, agus i ranganna bunaithe ar bhulaíochta, agus teagascfar fadhbréiteach.

- Tacóidh Foireann Tacaíocht Scoláirí le forbairt, feidhmiú agus athbhreithniú stráitéisí na scoile chun iompraíocht bhulaíochta a chosc.
- Déanfar plé rialta le baill de phobal na scoile i gcoitinne a mbíonn teagmháil rialta acu le scoláirí, cosúil le, tiománaithe bus, oifigigh leasa oideachais, gnólachtaí áitiúla atá gar don scoil (ag tabhairt airde ar an suíomh ina bhfuil muid), cóitseálaithe spóirt sa scoil, srl.

Iompraíocht Chibearbhulaíochta a Chosc

- Inniúlacht dhigiteach agus saorántacht dhigiteach a chur chun cinn tríd an curaclam OSPS agus modúil digiteacha a sholáthar sna ranganna Folláine.
- Timpeallacht sábháilte ar líne a chothú, i gcomhréir leis an bPolasaí Úsáide Inghlacta.
- Comhráite rialta a bheith againn le scoláirí faoi chaidreamh atá measúil agus cineálta a chothú ar líne.
- Tagairt rialta a dhéanamh d'iompraíocht chuí ar líne mar chuid de chaighdeán iompraíochta sa Chód Iompair.
- Imeachtaí sábháilte ar líne a chur chun cinn nó a reáchtáil do thuismitheoirí atá freagrach as maoirseacht a dhéanamh ar ghníomhaíochtaí a leanaí ar líne, m.sh. Webwise, Cybersafekids.ie, Fuse, Digiwise, srl.
- Reáchtálfar Lá na Sábháilteachta Idirlín chun feasacht a threisiú maidir le hiompraíocht chuí ar líne.
- Mar chuid den chúrsa OCG, déanfar tagairt do thoiliú agus pictiúir/físeáin a roinnt ar líne. Beidh tuiscint ag na scoláirí faoin tionchar atá aige seo.
- Ceardlanna Bulaíochta/Cibearbhulaíochta a reáchtáil, go háirithe nuair is gá, mar chuid den churaclam OSPS.

Iompraíocht Bulaíochta Homafóbaí/Trasfóbaí a chosc

- Cothófar agus coinneofar timpeallacht fhisiciúil ionchuimsitheach amhail póstaerí ábhartha a chur ar thaispeáint.
- Reáchtálfar Seachtain Seas an Fód gach bliain, chun tuiscint a thabhairt do scoláirí faoin éagsúlacht, ionchuimsitheacht, meas agus cineáltas.
- Foghlaimeoidh scoláirí faoin LADTA+ sa chúrsa OCG agus sa chúrsa OSPS go ginearálta.
- Spreagfar tacaíocht piaraí amhail piarmheantóireacht agus gníomhaíochtaí a chothaíonn comhbhá.
- Ceisteofar steiréitíopaí ar fud fad na hábhair scoile.
- Reáchtálfar ceardlanna agus seimineáir do scoláirí, d'fhoireann na scoile agus do thuismitheoirí chun feasacht a mhúscailt ar thionchar na hiompraíochta bulaíochta homafóbaí, m.sh. BelongTo.
- Spreagfar scoláirí labhairt amach nuair a fheiceann siad iompraíocht homafóbach ag tarlú.

Iompraíocht Bulaíochta Ciníche a Chosc

- Cultúr scoile ina bhfuil éagsúlacht le feiceáil a chothú. Ceiliúrfar í agus beidh na scoláirí in ann íad féin a fheiceáil i dtimpeallacht na scoile. Beidh an éagsúlacht seo feiceálach agus sofheicthe ar bhallaí na scoile, m.sh. tríd póstaerí, an Balla Buíochais, srl.
- Stair agus tionchar an chiníochais a mhúineadh ar fud fad curaclam na scoile.
- Litríocht agus saothair daoine ó chultúir éagsúla a úsáid agus a cheiliúradh sna ranganna.
- Spreagfar scoláirí labhairt amach nuair a fheiceann siad iompraíocht chiníoch.
- Spreagfar tacaíocht piaraí, amhail piarmheantóireacht agus gníomhaíochtaí, a chothaíonn comhbhá.
- Tacaíochtaí a sholáthar d'fhoireann na scoile chun tacú le scoláirí ó mhionlaigh eitneacha, lena n-áirítear scoláirí ó phobal an Lucht Siúil agus na Romach, agus chun cumarsáid a spreagadh lena dtuismitheoirí.
- Tabharfar cuireadh do chainteoirí ó chúilraí eitneacha éagsúla teacht isteach chun labhairt le scoláirí faoin tionchar a bhíonn ag an gciníochas.

- Cinnte a dhéanamh go léirítear in ábhar léitheoireachta na leabharlainne taithí saoil chuí scoláirí agus daoine fásta ó chúlraí náisiúnta, eitneacha agus cultúir éagsúla.

Iompraíocht Bhulaíochta Gnéasaí a Chosc

- Cinnte a dhéanamh go léiríonn baill foirne iompraíocht mheasúil agus go gcaitheann siad le scoláirí ar an mbealach céanna beag beann ar a n-inscne.
- Cinnte a dhéanamh go bhfuil na deiseanna céanna ag gach scoláire páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí scoile beag beann ar a (h)inscne, m.sh. cluichí spóirt, foirne spóirt, srl.
- Ceiliúrfar éagsúlacht ar scoil agus tabharfar aitheantas do rannpháirtíocht gach scoláire.
- Sna hábhair éagsúla, eagrófar agus cuirfear ceardlanna ar fáil, chomh maith le tascanna taighde a thabhairt do scoláirí, a dhíríonn ar chomhionannas inscne agus meas, e.g. Gender Equality Matters, The Shona Project.
- Soreagfar tuismitheoirí chun na luachanna seo a bhaineann le meas a threisiú sa bhaile, agus tabharfar aitheantas don mheas ar scoil tríd nótaí maithe agus gníomhaíochtaí na Seachtaine Chineáltais.

Ciapadh Gnéasach a Chosc

- Sa chúrsa OSPS, foghlaimeoidh scoláirí faoi chaidrimh sláintiúla agus toscaineacha, chomh maith le conas caitheamh lena chéile ar bhealach measúil agus cineálta.
- Léireofar eiseamláirí dearfacha laistigh de phobal na scoile.
- Ceisteofar steiréitíopaí inscne a d'fhéadfadh cur le ciapadh gnéasach.

Tá na polasaithe maoirseachta agus monatóireachta a leanas i bhfeidhm ag an scoil chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. (Féach Caibidil 5 de ghnásanna Bí Cineálta)

Maoirseacht

- Ag gach cruinniú den bhord bainistíochta, cuirfidh an príomhoide uasdátú i láthair ar líon na neachtraí iompraíochta bulaíochta agus na bearta a rinneadh chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi.
- Déanfar athbhreithniú ar pholasaí Bí Cineálta na scoile gach bliain féilire nó a luaithe agus is indéanta sa chás go gcinneann an bord bainistíochta go bhfuil athbhreithniú de dhíth. Ba chóir go ndéanfaí an tathbhreithniú agus ionchur ó phobal uile na scoile ann, lena náirítear an bord bainistíochta, baill foirne, scoláirí agus a dtuismitheoirí agus baill phobal na scoile i gcoitinne (de réir mar is cuí). Ba chóir Aguisín E ó na gnásanna Bí Cineálta a líonadh anseo.
- Lorgófar aiseolas rialto ó phobal na scoile maidir le cur i bhfeidhm a bpolasaí Bí Cineálta.
- Tabharfar fógra do phobal na scoile go ndearnadh an tathbhreithniú bliantúil agus féadfar an fhoirm atá in Aguisín F a úsáid chun na críche sin. Foilseofar an deimhniú seo ar shuíomh idirlín na scoile nuair a chríochnófar an tathbhreithniú bliantúil.
- Beidh ar scoileanna sonraí anaithnidithe ar eachtraí iompraíochta bulaíochta a chur isteach. Déanfar é seo chun fáisnéis a fháil ag leibhéal náisiúnta ar fhorleithne na hiompraíochta bulaíochta agus ar stráitéisí chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi.
- Feitheoireacht foirne: Ba chóir go mbeidh gach ball foirne ar an eolas faoi conas bulaíocht a aithint agus a fhreagairt. Ba chóir go mbeidh siad i láthair agus feiceálach in áiteanna comónta ag tús an lae, am sosa, am lóin, agus deireadh an lae, agus sna pasáistí tríd an lae chomh maith.
- Feitheoireacht ar scoláirí: Ní chóir go mbeidh aon rang i seomra ranga gan múinteoir leo. Ba chóir go mbeidh an múinteoir aireach ar an méid atá ag tarlú ina seomraí ranga agus ag am sosa agus ag am lóin.

Mír C: Ag dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta

Seo a leanas an múinteoir/na múinteoirí atá freagrach as dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta: ceann bliana, príomhoide tánaisteach, príomhoide nó ball d'Fhoireann Tacaíocht Scoláire.

Nuair a tharlaíonn iompraíocht bhulaíochta, déanfaidh an scoil:

- > A chinntiú go néistear leis an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici agus go gcuirtear é/í ar a s(h)uaimhneas.
- > Iarracht príobháideacht na ndaoine atá i gceist a chinntiú.
- > Gach comhrá go hígair.
- > Aois agus cumas na ndaoine atá i gceist a mheas.
- > A éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á dhéanamh air/uirthi maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás.
- > A ghníomhú go tráthúil.
- > Tuismitheoirí na ndaoine atá i gceist a chur ar an eolas

Is iad seo a leanas na céimeanna a ghlacfaidh an scoil le fáil amach an raibh iompraíocht bhulaíochta á déanamh, na cuir chuige a glacfar chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta agus athbhreithniú a dhéanamh ar dhul chun cinn (féach Caibidil 6 de ghnásanna Bí Cineálta):

- Fiosrófar gach iompraíocht bhulaíochta, tuairiscithe nó amhrasta, le dearcadh chun fíricí agus taifid a chur ar fhoirm thuairisce ar thimpiste/ar tharlúint. (Is féidir tagairt a dhéanamh d'Aguisín C de ghnásanna Bí Cineálta anseo).
- Beidh an múinteoir freagrach cothrom agus seasmhach ina c(h)ur cuige nuair atá siad ag dul i ngleic le bulaíocht atá tuairiscithe ag scoláire, tuismitheoir nó ball foirne na scoile.
- Tabharfar cluas éisteachta do chách atá bainte leis an gcás.
- Má bhíonn grúpa scoláirí i gceist, déanfar teagmháil le gach scoláire ina (h)aonar ar dtús. I ndiaidh sin, buailfear le gach scoláire atá i gceist mar ghrúpa. Ba chóir ceist a chur ar gach scoláire chun a c(h)untas a thabhairt os comhair an grúpa. Ba chóir go mbeidh cuntas scríofa ag gach scoláire chomh maith. Tabharfar tacaíocht do gach scoláire sa phróiseas. Ba chóir cinnte a dhéanamh gur bhulaíocht atá ann (féach Aguisín C de ghnásanna Bí Cineálta anseo), agus ní hiompraíocht míchuí agus ghoilliúnach. Baineann an dara cás leis an gCód Iompair.
- Sa fiosrúchán, úsáidfear breithiúnas ghairmiúil an mhúinteora atá freagrach chun cinneadh a dhéanamh an bulaíocht atá ann agus conas an chás a réitiú go héifeachtach. Ba chóir do mhúinteoir machnamh a dhéanamh ar na nithe seo a leanas: cad, cá háit, cathain agus cén fáth? Úsáid sainmhíniú an iompar ciaptha ó Chaibidil 2 agus ceisteanna ó Aguisín C de na gnásanna chun cinneadh a dhéanamh.
- Ba chóir don mhúinteoir freagrach cloígh leis na prionsabail seo a leanas, nuair atá siad ag dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta:
 - > Tabhair tacaíocht láithreach don dalta atá ag fulaingt – cinntigh go mothaíonn siad sábháilte.
 - > Tabhair tacaíocht freisin don dalta atá ag taispeáint an iompar – d'fhéadfadh fadhbanna eile a bheith i gceist.
 - > Déan cinneadh leis an dalta atá ag fulaingt faoi na céimeanna is fearr le glacadh – ná déan cinneadh dóibh gan iad.
 - > Cuir tuismitheoirí gach páirtí atá bainte leis an gcás ar an eolas go luath – labhair leo le cúram agus le meas.
 - > Déan gach rud le rúndacht agus ionracas, chun piarbhrú a sheacaint agus go móthóidh an scoláire/na scoláirí sábháilte.

- > Más gá, bain úsáid as cur chuige cosúil le cleachtas athchóirithe nó idirghabháil (ach amháin más rud é go bhfuil foireann oile agus go bhfuil toiliú ag an dá pháirtí).
- Spreagfar an fhoireann neamhtheagaisc, cosúil le CRSanna, feighlithe, glantóirí, rúnaithe, srl. eachtraí iompraíochta bulaíochta a nochtadh.
- Níltear ag súil go rachaidh scoil i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta a tharlaíonn nuair nach bhfuil scoláirí faoi chúram na scoile ná nuair nach bhfuil an scoil freagrach astu. Mar sin féin, i gcás go bhfuil tionchar ag an iompraíocht bhulaíochta sin sa scoil, tá iallach ar scoileanna tacú leis na scoláirí atá i gceist. I gcás go leanann an iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh sa scoil, déileálfar léi i gcomhréir le polasaí Bí Cineálta. (Féach Cuid 6.2 de na gnásanna Bí Cineálta).
- Tá ról lárnach ag tuismitheoirí i bpobal na scoile le dul i ngleic le bulaíocht, in éineacht leis an scoil. Ba chóir teagmháil a dhéanamh leo go luath chun an cás a mhíniú dóibh, chomh maith leis na gníomhaíochtaí atá ar bun sa scoil chun dul i ngleic leis an mbulaíocht. Tabharfar deis do thuismitheoirí plé a dhéanamh ar bhealaí gur féidir leo gníomhaíochtaí na scoile a thacú nó a neartú, chomh maith leis an tacaíocht tugtha do na scoláirí. Ba chóir go mbeadh sé soiléir do gach scoláire agus gach tuismitheoir gur ábhar príobháideach atá ann (faoi GDPR) idir an scoláire i gceist, an tuismitheoir agus an scoil.
- Ba chóir don mhúinteoir freagrach teagmháil a dhéanamh leis na tuismitheoir le linn 20 lá scoile ón gcéad plé chun athbhreithniú a dhéanamh ar an dul chun cinn i ndiaidh an chéad idirghabháil.
- Ba cheart go mbeadh sé mar phríomhaidhm, agus aghaidh á tabhairt ar thuairiscí ar iompraíocht bhulaíochta, stop a chur leis an iompraíocht bhulaíochta agus, chomh fada agus is féidir, an caidreamh idir na scoláirí atá i gceist a athbhunú, seachas milleán a chur. I gcásanna áirithe, d'fhéadfadh sé nach ndéanfar an caidreamh a athbhunú mar a bhí sé roimh an iompraíocht bhulaíochta riamh.
- Déanfar tuairisc a chomhlánadh den eachtra nuair atá an fiosrúchán críochnaithe (agus an fiosrúchán ar siúl), agus/nó nuair atá an cás bulaíochta réitithe, chun taifead a choimeád den eolas ar fad, na stráitéisí a cuireadh i bhfeidhm agus na torthaí a tháinig as an idirghabháil, chomh maith le haon eolas ábhartha eile.
- Muna bhfuil an iompraíocht bhulaíochta tar éis stopadh, ba chóir don mhúinteoir freagrach athbhreithniú a dhéanamh ar na stráitéisí úsáidte, i gcomhairliúchán leis na scoláirí agus na tuismitheoirí faoi leith. Ba chóir cinneadh a dhéanamh faoi amlíne chun tuilleadh plé agus athchruinniú a dhéanamh, go dtí go stopann an iompraíocht bhulaíocht.
- Má thagann sé chun solais go bhfuil an scoláire a bhí ag taispeáint iompraíocht bhulaíochta fós á thaispeáint, ba chóir don mhúinteoir freagrach tagairt a dhéanamh don Chód Iompair agus na stráitéisí atá ann a bhaineann le iompar míchuí. Má dhéantar plé ar smachtbhannaí smachtaithe, is idir an scoláire faoi leith, a dtuismitheoirí agus an scoil atá sé.
- Má tá an iompraíocht bhulaíochta stoptha, leanfaidh an múinteoir freagrach le tacaíocht a thabhairt do na scoláirí i gceist.
- Muna bhfuil tuismitheoir sásta faoin gcaoi gur dheileáil an scoil leis an gcás bulaíochta, i gcomhréir leis na Gnásanna chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iarbhunscoileanna, ba chóir iad a atreorú chuig gnás gearán na scoile.
- Má tá tuismitheoir míshásta leis an gcaoi ar láimhseáladh gearán, féadfaidh an tuismitheoir gearán a dhéanamh leis an Ombudsman do Leanaí má chreideann sé/sí go raibh tionchar diúltach ag gníomhaíochtaí na scoile ar an scoláire.

Bainfidh an scoil úsáid as na cuir chuige seo a leanas chun tacú leo siúd a ndéanfar bulaíocht orthu, iad siúd a bheidh mar fhinné agus iad siúd a léireoidh iompraíocht bhulaíochta (féach Caibidil 6 de ghnásanna Bí Cineálta):

- Gach tacaíocht a thabhairt don scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici; dul i mbun plé leo gan mhoill chun go mothódh sé/sí go bhfuil tacaíocht ar fáil aige/aici, ar a s(h)uaimhneas, agus sábháilte. Ba chóir freisin dul i mbun plé agus leis na tuismitheoirí chun cinneadh a dhéanamh maidir leis na bearta is féidir a dhéanamh.
- Teastaíonn tacaíocht ón scoláire atá ag léiriú an iompraíochta bhulaíochta araon. Tá sé seo tábhachtach ionas gur féidir leis an scoil na tacaíochtaí atá ag teastáil ón scoláire sin a aithint chun deacrachtaí gaolmhara a bhainistiú níos éifeachtaí agus chun a chinntiú go ndéantar freastal ar a riachtanais.
- Tá sé tábhachtach go mbeadh foireann na scoile cóir agus seasmhach sa chur chuige chun dul i ngleic le hionmpraíocht bhulaíochta.
- Ní mór cloí leis na prionsabail seo a leanas agus aghaidh á tabhairt ar iompraíocht bhulaíochta:
 - > A chinntiú go néistear leis an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici agus go gcuirtear é/í ar a s(h)uaimhneas.
 - > Iarracht a dhéanamh príobháideacht na ndaoine atá i gceist a chinntiú.
 - > Gach comhrá a dhéanamh go hógair.
 - > Aois agus cumas na ndaoine atá i gceist a chur san áireamh.
 - > Éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás.
 - > Gníomhú go tráthúil.
 - > Tuismitheoirí na ndaoine atá i gceist a chur ar an eolas.
- I gcásanna ina léiríonn scoláire imní faoi na tuismitheoirí a bheith á gcur ar an eolas, ceapfar plean oiriúnach chun tacú leis an scoláire agus maidir le conas a cuirfear a t(h)uismitheoirí ar an eolas.
- D'fhéadfadh sé go niarrfadh scoláire a dhéanann iompraíocht bhulaíochta a thuairisciú ar bhall foirne gan aon rud a dhéanamh faoin iompraíocht seachas "faire amach" dó/di. D'fhéadfadh sé nach mbeadh an scoláire ag iarraidh go n'aithneofaí é/í mar dhuine a sceith eolas le duine éigin faoin iompraíocht bhulaíochta. D'fhéadfadh sé go gceapfadh sé/sí go néireodh cúrsaí níos deacra dó/di dá n'inseofaí an scéal do dhuine éigin. Sa chás sin, tá sé tábhachtach don bhall foirne comhbhá a léiriú leis an scoláire, déileáil leis an gcás go tuisceanach agus labhairt leis an scoláire chun a oibriú amach le chéile cad iad na bearta is féidir a dhéanamh chun dul i ngleic leis an gcás agus conas a cuirfear a t(h)uismitheoirí ar an eolas. Tá sé tábhachtach go mothódh an scoláire a d'fhulaing iompraíocht bhulaíochta sábháilte.
- D'fhéadfadh tuismitheoirí freisin scoileanna a chur ar an eolas faoi iompraíocht bhulaíochta a tharla agus a iarraidh ar an scoil go sonrach gan aon ghníomhaíochtaí a dhéanamh. Ba chóir do thuismitheoirí an tiarratas seo a dhéanamh chuig an scoil i scríbhinn nó ba chóir go néascófaí iad chun é sin a dhéanamh sa chás go bhfuil bacainní litearthachta nó inniúlachta digití nó bacainní teanga ann. Mar sin féin, agus iarratas an tuismitheora á chur san áireamh, d'fhéadfadh sé go gcinneadh scoileanna, ag brath ar na cúinsí, go bhfuil sé oiriúnach dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta.
- Tabharfar maoirseacht agus tacaíocht leanúnach don scoláire a d'fhulaing iompraíocht bhulaíochta agus ar an scoláire a léirigh an iompraíocht araon.
- Cothófar timpeallacht scoile atá ionchuimsitheach, measúil, sábháilte agus compórdach, áit go spreagfar scoláirí labhairt amach in aghaidh na bulaíochta, agus áit go bhfuil tacaíocht ar fáil i gcónaí.

Déanfar gach iompraíocht bhulaíochta a thaifeadadh. San áireamh ansin beidh an cineál iompraíochta, cá háit agus cathain a tharla sé, agus dáta an chaidrimh le scoláirí agus tuismitheoirí. Déanfar na gníomhaíochtaí

agus na tacaíochtaí comhaontaithe chun dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochtaa dhoiciméadú. Más ábhar imní í an iompraíocht bhulaíochta maidir le cosaint leanaí déileálfar leis angceist gan mhoill de réir *Gnásanna um Chumhdach Leanaí do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna*.

Mír D: Maoirseacht

Cuirfidh an príomhoide uasdátú ar iompraíocht bhulaíochta i láthair ag gach cruinniú den Bhord Bainistíochta. San áireamh san uasdátú seo beidh líon na neachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ón gcrúinniú deireanach, líon na neachtraí leanúnacha agus líon iomlán na neachtraí ó thús na scoilbhliana. Sa chás gur tharla eachtraí iompraíochta bulaíochta, cuirfidh an príomhoide uasdátú ó bhéal ar fáil freisin lena náirítear nuair is ábhartha, eolas a bhaineann le treochtaí agus patrúin a aithníodh, straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta agus aon straitéisí níos leithne chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Níl eolas pearsanta ná aitheantais san uasdátú seo. Féach Caibidil 7 de ghnásanna Bí Cineálta.

Tá an polasaí seo ar fáil do phobal na scoile ar shuíomh idirlín na scoile agus ina chóip chrua ach é a iarraidh. Tá leagan den pholasaí seo atá in oiriúint do scoláirí ar taispeáint sa scoil agus tá sé ar fáil freisin ar ár suíomh gréasáin agus ina chóip chrua ach é a iarraidh.

Déanfar an polasaí seo agus a chur i bhfeidhm a athbhreithniú ar bhonn bliantúil nó a luaithe agus is indéanta tar éis athrú ábhartha a bheith ann in aon ábhar dá dtagraíonn an polasaí seo.

Sínithe: Síobhán Greer Dáta: 21/09/26
(Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta)

Sínithe: Micéal Ó Ceoráin Dáta: 21.9.26
(Príomhoide)

Aguisín B: Polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do Scoláirí

bí cineálta

Tá sé tábhachtach go mbraitheann gach duine sa scoil sábháilte agus compordach. Má bhraitheann tú go bhfuil bulaíocht á dhéanamh ort, nó ar dhuine éigin eile, labhair le múinteoir nó le duine fásta a bhfuil muinín agat astu. Beidh a fhios acu céard atá le déanamh.

Le bhur dtoil, abair le duine éigin má cheapann tú go bhfuil bulaíocht á dhéanamh ort, nó má cheapann tú go bhfuil bulaíocht á dhéanamh ar dhuine éigin eile.

Má insíonn scoláire dúinn go gceapann sé/sí go bhfuil bulaíocht á dhéanamh orthu, nó ar dhuine eile:

- Labhróimid leis an scoláire
- Fiafróimid den scoláire céard ba cheart a dhéanamh, dar leo
- Oibreoimid amach plean le chéile
- Labhróimid le tuismitheoirí an scoláire
- Labhróimid leis an scoláire/na scoláirí eile
- Labhróimid le tuismitheoir(i) an scoláire/na scoláirí eile
- Cabhróimid le gach duine ionas go mothóidh siad sásta agus sábháilte inár scoil

Tá polasaí Bí Cineálta ag ár scoil chun iarracht a dhéanamh stop a chur le hiompraíocht bhulaíochta.

Breathnaímid ar an bpolasaí seo gach bliain. Déanaimid é seo chun breathnú ar céard atá ag obair, agus céard gur féidir linn a fheabhsú.

Cuirfimid ceist oraibh faoi céard a cheapann sibh.

'Séard is bulaíocht ann ná nuair atá duine gránna nó mailíseach d'aon ghnó le duine eile go leanúnach. Tarlaíonn sé níos mó ná uair amháin.

Aguisín C: Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta

Tá pobal uile na scoile freagrach as iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi. Ba chóir do scoileanna oibriú i gcomhar lena bpátrún, leis an mbord bainistíochta, leis an bhfoireann, le scoláirí agus lena dtuismitheoirí chun a bpolasaí Bí Cineálta a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm.

Is mar threoir a thugtar an taguisín seo maidir le dul i ngleic le hIompraíocht bhulaíochta. Tá sé bunaithe ar an eolas i gCaibidil 6 de ghnásanna Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi do bhunscoileanna agus d'iar-bhunscoileanna.

Cur chuige

>Ba cheart go mbeadh sé mar phríomhaidhm agus aghaidh á tabhairt ar thuairiscí ar iompraíocht bhulaíochta stop a chur leis an iompraíocht bhulaíochta agus, chomh fada agus is féidir, an caidreamh idir na scoláirí atá i gceist a athbhunú, seachas milleán a chur.

Nuair a théann siad i ngleic le hIompraíocht bhulaíochta, ba chóir do mhúinteoirí:

>A chinntiú go mothaíonn an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici go bhfuiltear ag éisteacht leis/léi agus go bhfuiltear á c(h)ur ar a s(h)uaimhneas.

>Iarracht a dhéanamh príobháideacht na ndaoine atá i gceist a chinntiú.

>Gach comhrá a dhéanamh go híogair.

>Aois agus cumas na scoláirí atá i gceist a chur san áireamh.

>Éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás.

>Gníomhú go tráthúil.

>Tuismitheoirí na scoláirí atá i gceist a chur ar an eolas.

Ag aithint cé acu ar tharla nó nár tharla iompraíocht bhulaíochta

In Cineáltas: *Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht agus Bí Cineálta: Gnásanna chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna*, sainmhínítear an bhulaíocht mar iompraíocht spriocdhírthe, ar líne nó as líne a dhéanann dochar. D'fhéadfadh an dochar a dhéantar a bheith fisiciúil, sóisialta agus/nó mothúchánach. Leanann iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh thar thréimhse ama agus bíonn neamhchothroime cumhachta i gceist sa chaidreamh idir beirt nó idir grúpaí daoine sa tsochaí. Tugtar an sainmhíniú mionsonraithe i gCaibidil 2 de ghnásanna Bí Cineálta.

Chun a chinneadh an iompraíocht bhulaíochta í an iompraíocht a thuairiscítear, ba cheart duit machnamh a dhéanamh ar na ceisteanna seo a leanas:

- > An bhfuil an iompraíocht dírithe ar scoláire ar leith nó ar ghrúpa scoláirí?
- > An bhfuil sé i gceist dochar fisiciúil, sóisialta nó mothúchánach á dhéanamh de bharr na hIompraíochta?
- > An bhfuil an iompraíocht á léiriú arís agus arís eile?

Más 'Tá' an freagra ar gach ceann de na ceisteanna thuas, is iompraíocht bhulaíochta í an iompraíocht agus ba chóir dul i ngleic léi de réir Ghnásanna Bí Cineálta.

Tabhair do d'aire: **D'fhéadfadh sé go measfaí gurb ionann eachtraí aon uaire agus bulaíocht i gcásanna áirithe. D'fhéadfadh sé go measfaí gurb ionann agus iompraíocht bhulaíochta teachtaireacht ghoilliúnach amháin a phostáiltear ar na meáin shóisialta mar is ródhócha go ndéanfar í a roinnt mórán uaireanta agus mar sin déanfar iompraíocht leantach di.**

Más Níl an freagra ar aon cheann de na ceistanna thuas, ní iompraíocht bhulaíochta an iompraíocht.

Déantar foráil i gCód Iompair na scoile do straitéisí chun déileáil le hiompraíocht mhíchuí.

Nuair atáthar ag aithint ar tharla nó nár tharla iompraíocht bhulaíochta ba chóir don mhúinteoir:

- Cad, cá háit, cathain agus cén fáth a bhreithniú?
- Is féidir an seicliosta in Aguisín C a úsáid mar chúnaimh chun iompraíocht bhulaíochta a aithint.
- Má bhíonn grúpa scoláirí i gceist, ba chóir teagmháil a dhéanamh le gach scoláire ina (h)aonar ar dtús.
- Ina dhiaidh sin, ba chóir bualadh le gach scoláire atá i gceist mar ghrúpa.
- Ag an gcruinniú grúpa, ba chóir go niarrfaí ar gach scoláire a c(h)untas féin ar ar tharla a thabhairt lena chinntiú go bhfuil gach duine sa ghrúpa soiléir faoi thuairimí a chéile.
- Ba chóir tacaíocht a thabhairt do gach scoláire de réir mar is cuí, i ndiaidh an chruinnithe grúpa.
- B'fhéidir go mbeadh sé ina chuidiú a iarraidh ar na scoláirí atá i gceist a gcuntas ar an eachtra/na heachtraí a scríobh síos.

I gcás gur tharla iompraíocht bhulaíochta

- Is dlúthchuid de phobal na scoile iad na tuismitheoirí agus tá ról tábhachtach acu, i gcomhar le scoileanna, maidir le dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta. I gcás gur tharla iompraíocht bhulaíochta, ní mór teagmháil a dhéanamh le tuismitheoirí na scoláirí atá i gceist go luath chun iad a chur ar an eolas faoin gcás agus chun dul i gcomhairle leo maidir leis na gníomhaíochtaí atá le déanamh chun dul i ngleic leis an iompraíocht.
- Tá sé tábhachtach éisteacht le tuairimí an scoláire a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt aige/aici maidir leis an mbealach is fearr chun dul i ngleic leis an gcás.
- Ba chóir taifead a choinneáil den phlé a rinneadh le gach duine a bhí i gceist.
- Ba chóir go ndéanfaidh an taifead seo doiciméadú ar fhoirm agus ar chineál na hiompraíochta bulaíochta, más eol sin (féach Mír 2.5 agus 2.7 de ghnásanna Bí Cineálta), cá háit agus cathain a tharla sé agus dáta na teagmhála tosaigh leis na scoláirí atá i gceist agus a dtuismitheoirí.
- Ba chóir go mbeadh tuairimí na scoláirí atá i gceist agus a dtuismitheoirí maidir leis na gníomhartha atá le déanamh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta san áireamh sa taifead.

Iarphlé i gcás gur tharla iompraíocht bhulaíochta

- Ní mór don mhúinteoir dul i mbun plé arís leis na scoláirí agus na tuismitheoirí atá i gceist tráth nach bhfuil níos mó ná 20 lá scoile i ndiaidh na teagmhála tosaigh.
- ar na tosca tábhachtacha atá le breithniú mar chuid den phlé seo tá cineál na hiompraíochta bulaíochta, éifeachtacht na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta agus an caidreamh idir na scoláirí atá i gceist.
- ba chóir don mhúinteoir an t-athbhreithniú le scoláirí agus lena dtuismitheoirí a dhoiciméadú lena fháil amach an bhfuil deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta agus tuairimí na scoláirí agus na dtuismitheoirí ina leith sin.
- ba chóir an dáta ar cinneadh go raibh deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta a thaifeadadh freisin.
- ba chóir aon rannpháirtíocht le seirbhísí/tacaíochtaí seachtracha a bhreacadh síos freisin.
- d'fhéadfadh sé go mbeadh gá le maoirseacht agus tacaíocht leanúnach do na scoláirí atá i gceist fiú

nuair a bheidh deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta.

- > mura bhfuil deireadh tagtha leis an iompraíocht bhulaíochta ba chóir don mhúinteoir athbhreithniú a dhéanamh ar na straitéisí a úsáideadh i gcomhairle leis na scoláirí atá i gceist agus a dtuismitheoirí agus ba cheart amlíne a aontú le haghaidh tuilleadh plé go dtí go dtiocfaidh deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta.
- > más léir go bhfuil an scoláire a bhfuil an iompraíocht bhulaíochta á léiriú aige/aici ag leanúint leis an iompraíocht a léiriú, ba chóir smaoineamh ar na straitéisí a úsáid chun déileáil le hiompraíocht mhíchuí dá bhforáiltear i gCód Iompair na scoile. Má dhéantar pionóis smachta a bhreithniú, is ceist é sin idir an scoláire ábhartha, a t(h)uismitheoirí agus an scoil.
- > Mura bhfuil tuismitheoir(i) sásta leis an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta, de réir Ghnásanna Bí Cineálta Chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus Iarbhunscoileanna, ba chóir iad a atreorú chuig gnásanna gearán na scoile.
- > Má tá tuismitheoir míshásta leis an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta, féadfaidh sé/sí gearán a dhéanamh leis an Ombudsman do Leanaí má chreideann sé/sí go raibh tionchar diúltach ag gníomhaíochtaí na scoile ar an scoláire.

Aguisín D: Treoir maidir leis an Uasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a Sholáthar

Treoir maidir le hUasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a Sholáthar do chruinniú an Bhoird Bainistíochta

Tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar shonraí na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ó chruinniú an bhoird bainistíochta roimhe seo, ní mór don phríomhoide an t-eolas seo a leanas a sholáthar ag gach gnáthchruinniú den bhord bainistíochta:

Líon iomlán na neachtraí iompraíochta bulaíochta nua a tuairiscíodh ón gcruinniú deireanach den Bhord Bainistíochta.	
Líon iomlán na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta atá ag tarlú faoi láthair.	
Líon iomlán na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ó thús na scoilbhliana seo.	

Sa chás gur tuairiscíodh eachtraí iompraíochta bulaíochta ó bhí an cruinniú deireanach ann, ní mór tuairisc ó bhéal a chur san áireamh san uasdátú agus ba chóir go mbeadh an t-eolas seo a leanas san áireamh nuair is cuí:

- >Na treochtaí agus na patrúin a aithníodh, mar shampla foirm na hiompraíochta bulaíochta, an cineál iompraíochta bulaíochta más eol sin, láthair na hiompraíochta bulaíochta, cathain a tharla sé etc.
- >Na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis an iompraíocht bhulaíochta
- >Aon straitéisí níos leithne chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi
- >Má tharla aon eachtraí tromchúiseacha d'iompraíocht bhulaíochta a raibh drochthionchar suntasach acu ar scoláire
- >Má chuir tuismitheoir in iúl don scoil gur fhág scoláire an scoil mar gheall ar iompraíocht bhulaíochta thuairiscithe
- >Má tá tacaíocht bhreise ag teastáil ón mbord bainistíochta
- >Más gá athbhreithniú práinneach a dhéanamh ar pholasaí Bí Cineálta na scoile roimh an athbhreithniú bliantúil

Níor cheart go náireofaí leis an uasdátú seo aon eolas pearsanta ná eolas a d'fhéadfadh na scoláirí atá i gceist a aithint.

Aguisín E - Athbhreithniú ar an bPolasaí Bí Cineálta

Ní mór don Bhord Bainistíochta (an Bord) athbhreithniú bliantúil (féilire) a dhéanamh ar pholasaí Bí Cineálta na scoile agus ar a chur i bhfeidhm i gcomhairle le pobal na scoile. Mar chuid den athbhreithniú, ní mór an doiciméad seo a chomhlánú.

Bí Cineálta

1. Cathain a ghlac an Bord go foirmiúil lena pholasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi i gcomhréir le Nósanna imeachta Bí Cineálta do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna? *Cuir isteach an dáta deiridh ar ghlac an scoil le polasaí Bí Cineálta.*
8ú Bealtaine 2025
2. Cá háit sa scoil a bhfuil an polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí ar taispeáint?
I ngach seomra ranga, sna leithris, sna pasáistí agus thall san áit ina mbíonn sos agus lón acu.
3. Cén dáta ar fhoilsigh an Bord an polasaí Bí Cineálta agus an polasaí atá in oiriúint do scoláirí ar shuíomh idirlín na scoile? **8 Bealtaine 2025**
4. Conas ar cuireadh an polasaí atá in oiriúint do scoláirí in iúl do scoláirí? **Cuirtear in iúl do scoláirí é sna ranganna OSPS, agus ag tionól go rialta. Tá sé i ndialanna na scoláirí chomh maith.**
5. Conas ar cuireadh an polasaí Bí Cineálta agus an polasaí atá in oiriúint do scoláirí in iúl do thuismitheoirí?
Cuireadh in iúl dóibh ar an aip scoile é. Tá sé ar shuíomh na scoile chomh maith.
6. Ar cuireadh polasaí Bí Cineálta na scoile agus Nósanna Imeachta Bí Cineálta na Scoile chun iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic Léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-Bhunscoileanna in iúl d'fhoireann uile na scoile? **Cuireadh.**
7. An ndéanann an polasaí Bí Cineálta doiciméadú ar na straitéisí a úsáideann an scoil chun iompraíocht bhulaíochta a chosc? **Déanann.**
8. An bhfuair an Bord an tUasdátú ar Iompraíocht Bhulaíochta a chuir an Príomhoide i láthair ag gach gnáthchruinniú le linn an bliana féilire seo caite agus ar taifeadadh sna miontuairiscí iad? **Fuair agus taifeadadh.**
9. Ar phléigh an Bord an chaoi a bhfuil an scoil ag dul i ngleic le gach tuairisc ar iompraíocht bhulaíochta? **Phléigh.**
10. An bhfuil an Bord sásta go ndeachthas i ngleic le gach eachtra iompraíochta bulaíochta de réir Pholasaí Bí Cineálta na scoile? **Tá.**
11. Ar cuireadh na straitéisí coisctheacha i bPolasaí Bí Cineálta i bhfeidhm? **Cuireadh.**
12. Ar phléigh an Bord éifeachtacht na straitéisí a úsáidtear chun iompraíocht bhulaíochta a chosc? **Phléigh.**
13. Conas a chuathas i gcomhairle le (a) thuismitheoirí, (b) scoláirí agus (c) foireann na scoile mar chuid den athbhreithniú ar an bPolasaí Bí Cineálta? **Cuireadh suirbhé orthu ar fad i Meán Fómhair 2026**
14. Tabhair breac-chuntas ar aon ghnéithe de pholasaí Bí Cineálta na scoile agus/nó a chur i bhfeidhm a sainathnódh mar ghnéithe a raibh gá tuilleadh feabhais a chur orthu mar chuid den athbhreithniú seo: **Is gá athbhreithniú a dhéanamh ar na hamanna ina bhfuil rochtain ag na scoláirí ar Sheomra na gCéadfaí, agus is gá tagairt a ionchorpú sa pholasaí don traenáil atá á chur ar fáil ag 'Neart'. Is gá aiseolas a fháil ó gheallsealbhóir don athbhreithniú.**

15. Sa chás gur sainaithníodh réimsí i gcomhair feabhais tabhair breac-chuntas ar conas a rachfar i ngleic leo sin agus ar cé acu ar forbraíodh nó nár forbraíodh plean gníomhaíochta mar aon le hamlínte? **Aiseolas ó na geallshealbhóirí ag tús na bliana 2026/2027. Plé foirne faoi Sheomra na gCéadfaí. Uasdátú a dhéanamh ar an bpolasaí le hionchorpú Neart san athbhreithniú.**
16. An gá an polasaí atá in oiriúint do scoláirí a uasdátú mar thoradh ar an athbhreithniú seo agus más gá cén fáth? **Ní gá.**
17. An ndéanann an scoil tuismitheoirí a atreorú chuig na nósanna imeachta gearán má tá gearán acu faoin gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta? **Déanann .**
18. Ar chuir tuismitheoir in iúl don scoil gur fhág scoláire an scoil mar gheall ar iompraíocht bhulaíochta thuairiscithe? **Níor chuir.**
19. An ndearna Oifig Ombudsman na Leanaí imscrúdú a thionscnamh nó a chríochnú ar an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic le heachtra iompraíochta bulaíochta?
Ní dhearna.

Sínithe: Siobhán Goggin

(Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta)

Dáta: 21/09/26

Dáta don chéad athbhreithniú eile: Meán Fómhair 2027

Sínithe: Micheál Ó Ceoláin

(Príomhoide)

Dáta: 21.9.26.

Aguisín E: Athbhreithniú ar an bPolasaí Bí Cineálta

Ní mór don Bhord Bainistíochta (an Bord) athbhreithniú bliantúil (féilire) a dhéanamh ar pholasaí Bí Cineálta na scoile agus ar a chur i bhfeidhm i gcomhairle le pobal na scoile. Mar chuid den athbhreithniú, ní mór an doiciméad seo a chomhlánú.

Bí Cineálta -Athbhreithniú

1.	Cathain a ghlac an Bord go foirmiúil lena pholasaí Bí Cineálta chun iompraíocht bhulaíochta a chosc agus dul i ngleic léi i gcomhréir le Nósanna imeachta Bí Cineálta do Bhunscoileanna agus d'lar-bhunscoileanna?
Dáta:	/ /20
2.	Cá háit sa scoil a bhfuil an polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí ar taispeáint?
3.	Cén dáta ar fhoilsigh an Bord an polasaí Bí Cineálta agus an polasaí atá in oiriúint do scoláirí ar shuíomh idirlín na scoile?
Dáta:	/ /20
4.	Conas ar cuireadh an polasaí atá in oiriúint do scoláirí in iúl do scoláirí?
5.	Conas ar cuireadh an polasaí Bí Cineálta agus an polasaí atá in oiriúint do scoláirí in iúl do thuismitheoirí?
6.	Ar cuireadh polasaí Bí Cineálta na scoile agus Nósanna Imeachta Bí Cineálta na Scoile chun iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic Léi do Bhunscoileanna agus d'lar-Bhunscoileanna in iúl d'fhoireann uile na scoile?
	Cuireadh/Níor cuireadh
7.	An ndéanann an polasaí Bí Cineálta doiciméadú ar na straitéisí a úsáideann an scoil chun iompraíocht bhulaíochta a chosc?
	Cuireadh/Níor cuireadh
8.	An bhfuair an Bord an tUasdátú ar iompraíocht Bhulaíochta a chuir an Príomhoide i láthair ag gach gnáthchruinniú le linn an bliana féilire seo caite agus ar taifeadadh sna miontuairiscí iad?
	Fuair agus taifeadadh Ní bhfuair agus níor taifeadadh
9.	Ar phléigh an Bord an chaoi a bhfuil an scoil ag dul i ngleic le gach tuairisc ar iompraíocht bhulaíochta?
	Phléigh/Níor Phléigh
10.	An bhfuil an Bord sásta go ndeachthas i ngleic le gach eachtra iompraíochta bulaíochta de réir Pholasaí Bí Cineálta na scoile?
	Tá/ Níl
11.	Ar cuireadh na straitéisí coisctheacha i bPolasaí Bí Cineálta i bhfeidhm?
12.	Ar phléigh an Bord éifeachtacht na straitéisí a úsáidtear chun iompraíocht bhulaíochta a chosc?
13.	Conas a chuathas i gcomhairle le (a) tuismitheoirí, (b) scoláirí agus (c) foireann na scoile mar chuid den athbhreithniú ar an bPolasaí Bí Cineálta?

14.	Tabhair breac-chuntas ar aon ghnéithe de pholasaí Bí Cineálta na scoile agus/nó a chur i bhfeidhm a sainaitníodh mar ghnéithe a raibh gá tuilleadh feabhais a chur orthu mar chuid den athbhreithniú seo:
15.	Sa chás gur sainaitníodh réimsí i gcomhair feabhais tabhair breac-chuntas ar conas a rachfar i ngleic leo sin agus ar cé acu ar forbraíodh nó nár forbraíodh plean gníomhaíochta mar aon le hamlínte?
16.	An gá an polasaí atá in oiriúint do scoláirí a uasdátú mar thoradh ar an athbhreithniú seo agus más gá cén fáth?
17.	An ndéanann an scoil tuismitheoirí a atreorú chuig na nósanna imeachta gearán má tá gearán acu faoin gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta? Déanann/Ní dhéanann
18.	Ar chuir tuismitheoir in iúl don scoil gur fhág scoláire an scoil mar gheall ar iompraíocht bhulaíochta thuairiscithe? Chuir/Níor chuir
19.	An ndearna Oifig Ombudsman na Leanaí imscrúdú a thionscnamh nó a chríochnú ar an gcaoi a ndeachaigh an scoil i ngleic le heachtra iompraíochta bulaíochta? Rinne/Ní dhearna

Sínithe: Síobhán Geary

Sínithe: Mícheál Ó Geirín

(Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta) (Príomhoide)

Dáta: 21/09/26

Dáta: 21.9.26

Dáta don chéad athbhreithniú eile: Meán Fómhair 2027

Aguisín F: Fógra faoi athbhreithniú bliantúil an Bhoird Bainistíochta ar Pholasaí Bí Cineálta na scoile

Deimhníonn Bord Bainistíochta Ghaelcholáiste Mhaigh Nuad go ndearnadh athbhreithniú bliantúil an Bhoird Bainistíochta ar Pholasaí Bí Cineálta na scoile chun lompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi agus ar a chur i bhfeidhm ag cruinniú an Bhoird Bainistíochta ar 21.9.'26 [dáta].

Rinneadh an tathbhreithniú seo i gcomhréir leis na ceanglais in *Bí Cineálta: Nósanna imeachta chun lompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic léi do Bhunscoileanna agus d'Iar-Bhunscoileanna ón Roinn Oideachais*.

Sínithe: Síobhán Goggin

(Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta)

Sínithe: Micléal Ó Ceoráin

(Príomhoide)

Dáta: 21/09/26

Dáta: 21.9.'26

Dáta don chéad athbhreithniú eile: Meán Fómhair 2027

Aguisín G: Forléargas ar Ghnásanna an Pholasáí Bí Cineálta chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic Léi.

Seo a leanas treoir do na príomhathruithe idir na ceanglais in Gnásanna Frithbhulaíochta do Bhunscoileanna agus d'iar bhunscoileanna 2013 agus na ceanglais in Bí Cineálta: Gnásanna chun Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc agus Dul i nGleic Léi do Bhunscoileanna agus d'iar bhunscoileanna 2024 a thagann in ionad ghnásanna 2013. Ní liosta uileghabhálach é seo.

Caibidil 1	Freagrachtaí phobal na scoile	Caithfidh gach ball de phobal na scoile oibriú le chéile i gcomhpháirtíocht chun iompraíocht bhulaíochta ar scoil a chosc agus dul i ngleic léi.
	Bunús dlí	Reachtaíocht mar bhonn faoi Bí Cineálta: An tAcht um Thús Áite do Leanaí, 2015. An tAcht um Chiapadh, Cumarsáid Dhochrach agus Cionta Gaolmhara, 2020 ar a dtugtar Dlí Coco freisin.
Caibidil 2	Cad is iompraíocht bhulaíochta ann?	Sainmhíniú nuashonraithe ar iompraíocht bhulaíochta bunaithe ar Cineáltas: Plean Gníomhaíochta ar an mBulaíocht (2022)
	Iompraíocht choiriúil	Eolas nuashonraithe maidir le cathain is féidir a mheas gurb ionann iompraíocht choiriúil agus iompraíocht bhulaíochta.
	Ábhar imní maidir le cosaint leanaí	Eolas nuashonraithe maidir le cathain a thagann iompraíocht bhulaíochta chun bheith ina ábhar imní maidir le cosaint leanaí.
Caibidil 3	Tionchar na hiompraíochta bulaíochta	Eolas nuashonraithe ar an gcaoi ar féidir le hiompraíocht bhulaíochta dul i bhfeidhm ar scoláirí a fhulaingíonn iompraíocht bhulaíochta, ar scoláirí a fheiceann an iompraíocht agus ar scoláirí a léiríonn iompraíocht bhulaíochta
Caibidil 4	Polasaí Bí Cineálta	Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le pobal uile na scoile chun a bpolasaí Bí Cineálta a fhorbairt, ag baint úsáid as an teimpléad in Aguisín A. Ní mór don pholasáí straitéisí coisctheacha a úsáidtear a liostú lena n-áirítear iad sin a úsáidtear go háirithe chun iompraíocht chibearbhulaíochta, iompraíocht bulaíochta homafóbaí agus trasfhóbaí, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach a chosc, de réir mar is cuí. Ní mór do scoileanna liosta a dhéanamh de straitéisí tacaíochta sonracha do dhaoine aonair a bhfuil iompraíocht bhulaíochta á fulaingt acu, iad siúd a fheiceann an iompraíocht bhulaíochta agus iad siúd a léiríonn iompraíocht bhulaíochta. Ní mór gach eachtra iompraíochta bulaíochta a thaifeadadh. Éilítear ar phríomhoide na scoile uasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar ag gach gnáthchruinniú den Bhord Bainistíochta. Ní mór athbhreithniú a dhéanamh ar pholasáí Bí Cineálta na scoile i gcomhpháirtíocht le pobal uile na scoile uair sa bhliain féilire agus níos luaithe ná sin má tharlaíonn eachtra tromchúiseach agus má chinneann an Bord Bainistíochta go bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach.

Caibidil 4	Aguisín A Polasaí Bí Cineálta	Ní mór an doiciméad teimpléid seo a úsáid mar bhonn le Polasaí Bí Cineálta gach scoile.
	Polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí	Ní mór do gach scoil leagan dá polasaí Bí Cineálta atá in oiriúint do scoláirí a chur le chéile agus é a chur ar taispeáint áit ar féidir le scoláirí agus le pobal na scoile é a fheiceáil.
	Aguisín B Polasaí Bí Cineálta atá in Oiriúint do Scoláirí	Is féidir le scoileanna an doiciméad teimpléid seo a úsáid mar bhonn dá bpolasaí atá in oiriúint do scoláirí.
Caibidil 5	Iompraíocht Bhulaíochta a Chosc	Tá bearta coisctheacha nasctha leis na ceithre réimse de chur chun cinn na Folláine. An tábhacht a bhaineann le “timpeallacht atá báuil le sceitheadh eolais” a chothú i scoileanna agus ról an duine fásta iontaofa. Ní mór straitéisí coisctheacha a sholáthar maidir le cineálacha áirithe iompraíochta bulaíochta lena n-áirítear iompraíocht chibearbhulaíochta, iompraíocht bulaíochta homafóbaí agus trasfhóbaí, iompraíocht bulaíochta ciníche, iompraíocht bulaíochta gnéasaí agus ciapadh gnéasach, de réir mar is cuí.
Caibidil 6	Aguisín C Treoir maidir le Dul i nGleic le hIompraíocht Bhulaíochta	Is féidir an treoir a úsáid chun dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta..
	Sainchúram na scoile maidir le dul i ngleic le hiompraíocht bhulaíochta	Níltear ag súil go ndéileálfadh scoil le hiompraíocht bhulaíochta a tharlaíonn nuair nach mbíonn scoláirí faoi chúram nó faoi fhreagracht na scoile. Sa chás go mbíonn tionchar ag an iompraíocht bhulaíochta seo sa scoil, áfach, tá iallach ar scoileanna tacú leis na scoláirí atá i gceist. Nuair a leanann an iompraíocht bhulaíochta ar aghaidh sa scoil, ba cheart do scoileanna déileáil leis réir a bpolasaí Bí Cineálta.
	Iarratais gan aon ghníomhaíocht a dhéanamh	Treoir do scoileanna faoin mbealach ar chóir dul i ngleic le hiarratais ó scoláirí agus ó thuismitheoirí “gan aon ghníomhaíochtaí a dhéanamh”
	Rannpháirtíocht le scoláirí a bhfuil baint acu le hiompraíocht bhulaíochta agus lena dtuismitheoirí	Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le scoláirí a d’fhulaing iompraíocht bhulaíochta chun cinneadh a dhéanamh maidir leis na gníomhaíochtaí a dhéanfar chun dul i ngleic leis an eachtra iompraíochta bulaíochta. Ní mór do scoileanna dul i mbun plé lena dtuismitheoirí freisin. Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le scoláirí a léirigh iompraíocht bhulaíochta chomh maith lena dtuismitheoirí agus gníomhaíochtaí atá le déanamh á gcinneadh acu. Ní mór do scoileanna dul i mbun plé le gach duine atá i gceist agus iad ag déanamh athbhreithniú ar dhul chun cinn agus ag cinneadh an bhfuil nó nach bhfuil deireadh leis an iompraíocht bhulaíochta.
	Eachtraí Iompraíochta Bulaíochta a thaifeadadh	Ní mór don mhúinteoir a théann i ngleic leis an iompraíocht gach eachtra d’iompraíocht bhulaíochta a thaifeadadh.

Caibidil 7	Uasdátú don Bhord Bainistíochta	Ní mór don phríomhoide uasdátú a thabhairt don Bhord Bainistíochta ag gach gnáthchruinniú den bhord. San áireamh sa tuairisc seo beidh líon na n-eachtraí iompraíochta bulaíochta a tuairiscíodh ón gcruinniú deireanach, líon na n-eachtraí atá ag tarlú faoi láthair agus líon iomlán na n-eachtraí a tuairiscíodh ó thús na scoilbhliana. Caithfidh an príomhoide uasdátú ó bhéal a chur san áireamh ina mbeidh, nuair is ábhartha, treochtaí agus patrúin, na straitéisí a úsáideadh chun dul i ngleic leis na heachtraí agus an bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach ar an bpolasaí. Tá sé i gceist go gcuirfeadh an t-uasdátú bonn eolais faoin bplé ag gach gnáthchruinniú den bhord bainistíochta maidir le héifeachtacht na straitéisí coisctheacha a úsáideann an scoil agus éifeachtacht an Pholasaí Bí Cineálta go foriomlán.
	Aguisín DTreoir maidir le huasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar don Bhord Bainistíochta	Is féidir an treoir a úsáid chun cabhrú le príomhoidí uasdátú ar iompraíocht bhulaíochta a sholáthar don Bhord Bainistíochta.
	Athbhreithniú ar Pholasaí Bí Cineálta	Ní mór athbhreithniú a dhéanamh ar an bpolasaí Bí Cineálta uair sa bhliain féilire, i gcomhpháirtíocht le pobal uile na scoile, agus níos luaithe ná sin má chinneann an Bord go bhfuil gá le hathbhreithniú práinneach.
	Aguisín E Athbhreithniú ar Pholasaí Bí Cineálta.	Ní mór an teimpléad Athbhreithnithe a chomhlánú nuair a dhéantar athbhreithniú ar pholasaí Bí Cineálta.
	Aguisín F Fógra faoin Athbhreithniú Bliantúil	Is féidir an teimpléad a úsáid chun a chur in iúl do phobal na scoile go ndearnadh an t-athbhreithniú bliantúil.